

PERSOONLIJKE VOORNAAMWOORDEN

1. Onbeklemtoonde en beklemtoonde vormen

(1) Ja, maar ... 'k weet niet of ie komt ↔ Hij heeft het gedaan, niet Martha.

onderwerpsvormen			voorwerpsvormen		
schrijftaal	spreektaal		schrijftaal	spreektaal	
	onbeklemtoond	beklemtoond		onbeklemtoond	beklemtoond
ik	['k]	[ik]	mij / me	[mə, m]	[mei]
je	[jə]	[jei]	je, jou	[jə, jau]	[jau]
gij	[gə]	[gei]	u	[u]	[u]
u	[u]	[u]	u	[u]	[u]
hij	[ei] [i]	[hei]	hem	[əm, m]	[həm]
zij / ze	[zə, sə]	[zei]	haar	[r, d'r, ha.r]	[ha. r]
			ze	[zə, sə]	[zə]
het	[t, ət]	[hət]	het	[ət] [t]	[hət]
wij	[wə, w]	[wei]	ons	[ons]	[ons]
jullie	[jyli]	[jyli]	jullie / je	[jyli / jə]	[jyli]
zij / ze	[zə, sə]	[zei]	ze / hen / hun	[zə] [hən] [hyn]	[hən / hyn]

2. Bijzonderheden i.v.m. het gebruik van specifieke persoonlijke voornaamwoorden

je / jij

- (2) Ik heb het **je** gegeven.
Ze denkt heel vaak aan **je**, hoor.
- (3) Ik heb het aan **jou** gegeven, niet aan haar.
- (4) Het is door **jou** dat ik die baan heb; dat vergeet ik nooit.

« **Je** » is een zeer gewone omgangsvorm. Wordt o.a. gebruikt:

- met mensen die men regelmatig tegenkomt, met wie men vaak omgaat, waarmee we op gelijke voet staan (familieleden, vrienden, kennissen, medeleerlingen, medestudenten, collega's met men best kan opschieten, mensen met wie men bevriend is, leden van dezelfde club, groep, van hetzelfde team...
- met peuters, kinderen, jongeren ...

hij / ie

- (5) Wat **zegt ie** ? Wat **ie** doet, doet **ie** goed.
- (6) **Slaapt ie** nog ?
- (7) **Mag ie** meegaan ?
- (8) **Kan ie** dat alleen doen ?
- (9) **Wil ie** haar ook helpen ?
- (10) **Zal ie** komen ?
- Het pronomen van de derde persoon « **hij** » wordt [i] uitgesproken (en ook wel eens « **ie** » geschreven om de spreekvorm na te bootsen) als het staat achter de persoonsvorm (vooral in de OTT), ook als de PV niet op - **t** eindigt.
- Dat geldt evenzeer in bijzinnen als « hij » achter de conjunctie staat:
 - (11) Hij zegt dat hij [i] meekomt.
- In de andere gevallen wordt de [**h**] van “**hij**” wél uitgesproken.

jullie

- (12) Had hij jullie niet gezegd dat hij laat zou zijn?
- Als je met een hele groep praat (die je niet hoeft te voutsvoyeren), begin je vaak met « **jullie** » (naargelang van de situatie als persoonlijk of bezittelijk voornaamwoord) en ga je door met « je »:
 - (13) Mag ik even jullie aandacht voor het volgende: je moet oppassen als je het lokaal binnenkomt: de deur werd vanmorgen geverfd.

ge, gij

- Deze twee vormen worden regelmatig in Vlaanderen gebruikt in het algemeen Nederlands. Let erop dat “ge” en “gij” onderwerpsvormen zijn.
- **Ge** is de onbeklemtoonde vorm en **gij** de beklemtoonde vorm.
- In Nederland komen die twee vormen eerder plechtig over en komen uitsluitend voor in de Bijbel (en ook eventueel als plechtige vorm als men met de Koning(in) praat.
- Noteer alvast de specifieke verbale vormen:
 - (14) Ge **moogt** dat doen als ge wilt : u / je **mag** dat doen als u / je wilt
 - (15) Ge **zijt** weer te laat : u / je bent weer te laat

U

- (16) Mag ik u iets vragen?
- (17) Gaat u zitten, meneer Janssen.
- (18) Gaat u zitten, dames en heren.
- (19) Wat kan ik voor u doen?
- (20) Kan ik u helpen, heren?
- **U** is de beleefde vorm (enkelvoud en meervoud). Wordt gebruikt met mensen met wie men een zekere afstand moet bewaren (om allerlei redenen).

haar / ze

- (21) Ik heb het **haar** gezegd.
- (22) Wat vind je van **haar**?
- (23) Ik heb **ze haar** gegeven.
- (24) Ik heb **ze** (de gsm-nummers).

- **Haar** wordt gebruikt voor iemand van het vrouwelijke geslacht. **Ze** wordt in de andere gevallen gebruikt. Het blijkt echter dat **ze** evenzeer gebruikt wordt in mondeling taalgebruik voor personen van het vrouwelijke geslacht.

■ **hen / hun**

- (25) Ik heb het **hun** / **hen** / **ze** gegeven.
- (26) Vraag het **hun** / **hen** / **ze** maar.
- (27) Heb je **ze** / **hen** gezien?
- (28) Ik heb **met hen** gepraat. Ik heb het tegen **hen** gezegd.
- Let erop dat deze voornaamwoorden naar personen verwijzen.
In verzorgde taal wordt "hun" gebruikt als indirect object zonder voorzetsel en "hen" achter een voorzetsel.
In het dagelijks gebruik worden die twee voornaamwoorden door elkaar gebruikt.
- (29) Heb je het **hun** gegeven?
- (30) Heb je het **aan hen** gegeven?
- (31) Ik heb **hen** gisteren nog gezien.
- (32) Dat verbaasde **hen** in hoge mate.
- (33) Zie je die **vogels**?
- (34) Ja, ik zie **ze** / **die**. / *Ja, ik zie *hen*).
- (35) Zie je de **kinderen**? Nee, ik zie **ze** / **die** / **hen** niet.
- Noteer dat deze twee vormen beklemtoond worden; de onbeklemtoonde vorm is « ze ».

■ **het**

- (36) Heb je het ook gezien?
- (37) Heb je het? - Ja, ik heb het.
- (38) Ik weet **het** niet.
- **Het** wordt als persoonlijk voornaamwoord gebruikt om naar onzijdige substantieven te verwijzen in het enkelvoud of naar een hele propositie
- (39) Zijn jullie naar de vergadering geweest?
Ja, **het** duurde heel lang en **het** was heel vervelend.
■ (noteer dat "het" niet naar vergadering verwijst, maar naar het gebeuren als dusdanig).
- Als het voornaamwoord onbeklemtoond is, wordt de [h] van **het** niet uitgesproken.
In specifieke gevallen wordt het wel beklemtoond. De « h » wordt dan wél uitgesproken:
Dat is het van hèt [het].

✚ 3. Beklemtoonde vormen worden in specifieke gevallen gebruikt

- (1) in tegenstellingen:
■ (40) Hij bedoelt **jou** niet, maar Kristel.
- (2) in nevenschikkingen:
■ (41) **Jij** of Francis moet dan maar komen helpen.
- (3) tweede lid van een vergelijking:
■ (42) Zij is groter dan **hij**.
- (4) in vocatieven:
■ (43) **Jij** daar, kun je die dame haar pakjes niet helpen dragen?
- (5) als reactie op een voorafgaande taaluiting:
■ (44) Wie heeft dat gedaan ? **Hij**!
- (6) als niet onderwerpsvorm (1ste zinsdeel):
■ (45) Op **haar** kun je niet rekenen.
- (7) als zinseinde:
■ (46) Dat is heel vriendelijk van **jou**.
- (8) in gebiedende zinnen (als een vnw. gebruikt wordt):
■ (47) Kom **jij** even hier.